

IMPORT SUBSTITUTION
LOCAL PROCESSING INDUSTRY

Tamta Utnelishvili

SUMMARY

Concrete industrial policy instruments, used by the Government of Georgia to develop manufacturing, are described in the article. It also reflects diagnostic Method of Inclusive economic growth. The article highlights the Competitive Performance Index, the main purpose of which is to benchmark and measure selection of strategies for industrial competitiveness. It has free main assessment dimensions. The first dimension reflects the capabilities of country to produce and export. The second dimension includes technological depth and progress of a country. The third dimension reflects the competitiveness of a country on a global level. Currently, with regards to the development of the manufacturing sector in Georgia three state agencies are working. The institutions are: „The Entrepreneurship Development Agency”, „Partnership Fund” and „Georgian Industrial Development Group”. One more state institution that is somehow related to industrial policy is Georgia’s Innovation and Technology Agency. All these institutions should be promoting the Industrial processing in Georgia.

Keywords: Import-Export Processing Industry, Inclusive Development of Eco-Project, Industry Competitiveness Indexes, State Projects Priorities in the Industry

საკვანძო სიტყვები: იმპორტშემცვლელი გადამამუშავებელი ინდუსტრია, ეკონომიკის ინკლუზიური განვითარება, ინდუსტრიის კონკურენტუნარიანობის ინდექსები, სახელმწიფო პროექტების პრიორიტეტები ინდუსტრიაში.

ძირითადი ტექსტი

იმპორტშემცვლელი გადამამუშავებელი ინდუსტრიის ხელშესაწყობად სასურველია ადგილობრივი წარმოების პროდუქტების კონკურენტუნარიანობის და საექსპორტო პოტენციალის ამაღლება, რადგან იმპორტირებული პროდუქტები გამოირჩევიან დაბალი ფასით. საქართველოში, ხომ სურსათზე დეფიციტის შევსება იმპორტული პროდუქტების ხარჯზე ხდება. ამასთან, უცხოური ინვესტიციების სტიმულირებაც ხელს უწყობს გადამამუშავებელ ინდუსტრიის სივრცეში ახალი ბაზრების დივერსიფიკაციის შესაძლებლობას. აღსანიშნავია, რომ მ.

პორტერმა აჩვენა, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში კონკურენტუნარიან ინდუსტრიათა ისეთი ჯგუფების არსებობა, რომლებიც მცირე ტერიტორიული განვითარების მიუხედავად მსოფლიო ბაზარზე ლიდერის პოზიციას ინარჩუნებენ. დღეს სამინაო ბაზარი იმპორტირებული პროდუქტით არის გაჯერებული, ამიტომ ქართული იმპორტშემცვლელი გადამამუშავებელი ინდუსტრიის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მარალხარისხიანი პროდუქციის წარმოების გაზრდით. მიზანშეწონილია, რომ დარგის შესაბამისი ექსპერტების მიერ მოხდეს რეგიონების მიხედვით კონკურენტუნარიანი პროდუქტების გამოვლენა, შემდგომ კი მათი წარმოების უმაღლესი სტანდარტების დანერგვის ხელშეწყობა სახელმწიფოს მხრიდან. ასევე, წონასწორობის სტრუქტურები როგორცაა: სასაქონლო ბირჟები, სავაჭრო სახლები, კომერციული ცენტრების გარეშე შეუძლებელია გადამამუშავებელი მრეწველობის სრულყოფილად ფუნქციონირება და სასურსათო პროდუქტებზე მოთხოვნა-მიწოდების მაღალი კონცენტრაციის უზრუნველყოფა. იმპორტშემცვლელი გადამამუშავებელი ინდუსტრიის ხელშეწყობა უნდა მოხდეს სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირებული ფასის საშუალებით. თავის მხრივგადამამუშავებელი მრეწველობის განვითარება ხელს შეუწყობს რეგიონებში მცხოვრებთა დასაქმებას და მუდმივ შემოსავალს, აგრეთვე უზრუნველყოფს მონეული პროდუქციის რეალიზაციას. დღეისთვის რამდენიმე გადამამუშავებელ საწარმოში ახდენენ ნედლეულის იმპორტირებას, რადგან ქართველი გლეხებისაგან ჩაბარებული პროდუქტის მოცულობა ვერ უზრუნველყოფს წარმოებას. (FAO)-ს მონაცემებით საქართველოში ოჯახური ჰოლდინგების 82% აწარმოებს უმთავრესად იმას, რასაც თვითმოიხმარენ. მაგალითად, საქართველოში კახეთის და შიდა ქართლის რეგიონებზე მოდის ატმის წარმოების 90%. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ატამი საკმაოდ დიდი რაოდენობით იწარმოება, ქვეყანაში არსებული მოთხოვნილების დაკმაყოფილება მთელი წლის განმავლობაში ხორციელდება თურქეთიდან, სომხეთიდან, საბერძნეთიდან. სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წლიური ანგარიშის მიხედვით, 2016 წელს ქვეყანაში სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავების შედეგად 4,4 მილიარდი ლარის ღირებულების აგროსასურსათო პროდუქცია შეიქმნა. ჩადამამუშავებელი საწარმოების კომპონენტების ფარგლებში ფინანსდება სამეურნეო კულტურები, ასევე ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანობის აღდგენის პროექტის (USAUD/REAP) მხარდაჭერით, ხორციელდება ბენე-

ფიცირებისთვის ხარისხის საერთაშორისო სტანდარტის დანერგვა. საყურადღებოა, რომ ყველა საწარმო, რომელიც გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსების პროგრამით სარგებლობს, ვალდებულია, ISO-22000-ის ან HACCP-ის საერთაშორისო სტანდარტი დანერგოს. იმისათვის, რომ გადამამუშავებელი წარმოება რენტაბელური გახდეს, საჭიროა საფასო მხარდაჭერის სტრატეგიის განხორციელება და საბაზრო კოორდინაციის ხელშეწყობა. ასევე, უცხოელ ინვესტორებთან უნდა ჩამოყალიბდეს სასაქონლო ბიზნესი, საკონსულტაციო და მარკეტინგული ორგანიზაციები, რომლებიც მოახდენენ ერთგვაროვანი და შემავსებელი პროდუქტების მწარმოებელთა სახელშეკრულებო გაერთიანებას. იმპორტმცვლელი ინდუსტრიის უზრუნველსაყოფად საქართველოში უაღრესად ხესაყრელი ნიადაგურ-კლიმატური პირობების გამოცდილება არსებობს. იმპორტის ზრდა, ხომ პირდაპირ კავშირშია ნათესი ფართობების და წარმოების პროდუქციის შემცირებასთან. მსოფლიო გამოწვევების ფონზე, რაც გაეროს მონაცემებით გულისხმობს: იაფი საკვების წარმოების პერიოდის დამთავრებას და 2020-2050 წლებში სურსათზე მწვავე დეფიციტის წარმოქმნას, მსოფლიოს ქვეყნებში საკუთარი სურსათით მოსახლეობის თვითუზრუნველყოფას, მიგვანიშნებს იმაზე, რომ აუცილებელია გადამამუშავებელ ინდუსტრიაში დაინერგოს ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენების ტენდენციები, რათა ხელი შეეწყოს იმპორტმცვლელი პროდუქციის წარმოებას. უწინარეს ყოვლისა, მიზანშეწონილია შეიქმნას პროდუქციის უზენაესობაზე შემოწმების თანამედროვე ლაბორატორია, დაინერგოს შესასყიდ პროდუქციაზე მინიმალური ფასების დანესების პრაქტიკა, ასევე უნდა განხორციელდეს ადგილობრივი მრეწველობის მიერ ნედლეულის შესყიდვა და გადამამუშავება. აყოველივე ეს კავშირშია სახელმწიფოს საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის გარდაუვალ პროცესთან, ქვეყანაში ეკონომიკური გლობალიზაციის განვითარების აუცილებლობასთან გადამამუშავებელი საწარმოების განვითარების მიზნით, რამაც გადამწყვეტი როლი უნდა შეასრულოს ინდუსტრიალიზაციის განვითარებაში. საყურადღებოა, რომ განვითარებადი ქვეყნებისათვის, ისეთი როგორიც საქართველოა, გადამამუშავებელი ინდუსტრიის სექტორი არის უმნიშვნელოვანესი სფერო, როგორც ეროვნული წარმოების, ასევე ქვეყნის მდგრადობასთან მიმართებაში. მიუხედავად იმისა, რომ გადამამუშავებელი ინდუსტრია დღესდღეისობით წამყვან პოზიციებს იკავებს ექსპორტის დამატებითი ღირებულების შექმნის, დასაქმების მხრივ, უცხოური ინვესტიციების როლი ქართულ ინდუსტრიულ სექტორში მაინც დაბალია. Eეს თავის მხრივ დაკავშირებულია ადამიანური კაპიტალის სისუსტესთან, პოლიტიკურ სტაბილურობასთან. E ეკონომიკურ აღმავლობას მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ინდუსტრიული სექტორი, რომელიც მოიცავს მოდერნულ მრეწველობას, მდგრად ინდუს-

ტრიის როლს. საყურადღებოა, რომ ინდუსტრიული სექტორი ავითარებს მეცნიერების, კვლევების და განვითარების სფეროებს. უმნიშვნელოვანია საქართველოს ინდუსტრიულ სექტორში დარგები, რომლებიც ქმნიან დამატებით ღირებულებას და ხელს უწყობენ ადამიანების დასაქმებას. ჩგარდა ამისა, საქართველოს ინდუსტრიული სექტორისათვის მნიშვნელოვანია ფინანსური სტიმულები (ფული), რეგულაციები (კანონი), საჯარო-კერძო დიალოგი, სახელმწიფო ინტერვენციის ინოვაციური ფორმები. მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოსათვის გადამამუშავებელი მრეწველობა-ინდუსტრია არის ყველაზე უფრო პროდუქტიული სფერო დაბალპროდუქტიულ სოფლის მეურნეობასთან შედარებით. ადგილობრივ გადამამუშავებელ მრეწველობაში შექმნილ სამუშაო ადგილებს შეუძლიათ შექმნან სერვისებთან დაკავშირებული სამუშაო ადგილები. ჩგამოცდილების გაზიარება შეიძლება ისეთი განვითარებადი ქვეყნებიდან, როგორიცაა: სამხრეთ კორეა, სინგაპური, ჩინეთი, მექსიკა, პოლონეთი. ისინი ინდუსტრიულად კონკურენტუნარიანი ქვეყნების ტოპ ხუთეულში არიან. საქართველომ გეზი უნდა აიღოს თანამედროვე გადამამუშავებელ ინდუსტრიის განვითარებაზე, რაც ნაკარნახევია იმ გარემოებითაც, რომ შეუძლებელია ცხოვრების საშუალო დონის ამაღლება ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის გარეშე.

საქართველოს ინდუსტრიული სექტორისთვის საყურადღებოა, გაეროს ინდუსტრიული განვითარების ორგანიზაციის (UNIDO)-ს მიერ აღიარებული მდგრადი და ინკლუზიური განვითარება. ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა არის მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტი, რომელიც მიზნად ისახავს ისეთი მოდელის დანერგვას, რომლის პირობებშიც ეკონომიკური ზრდის პარალელურად მცირდება სიღარიბე და უმუშევრობა მოსახლეობაში. საქართველოში ინდუსტრიულ სექტორში ინკლუზიური განვითარების მისაღწევად საჭიროა მთელი რიგი პრობლემების გადაწყვეტა, სადაც გამოიყენება ზრდის დიაგნოსტიკის მეთოდი (Growth Diagnostic Method). ეს პრობლემები და დაძლევის გზებია:

1. კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობა; (საინვესტიციო და ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება) (ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობა) (ინფრასტრუქტურის განვითარება და სატრანზიტო პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება)
2. ადამიანური კაპიტალის განვითარება; (შრომის ბაზრის მოთხოვნაზე ორიენტირებული სამუშაო ძალის განვითარება) (სოციალური უზრუნველყოფის სისტემის სრულყოფა) (ხელმისაწვდომი და ხარისხიანი ჯანდაცვის უზრუნველყოფა)
3. ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა; (საინვესტიციო რესურსების მობილიზება) (ფინანსური შუამავლობის განვითარება)

აღსანიშნავია, საქართველოს ინდუსტრიულ სექტორში გაეროს ინდუსტრიული განვითარების ორგანიზაციის (UNIDO)-ს მიერ შექმნილი ინდუსტრიული კონკურენტუნარიანობის ინდექსი (Comparative Industrial Performance Index), რომელიც წარმოადგენს ქვეყნების კონკურენტუნარიანობის სტრატეგიის შერჩევისთვის სწორი ორიენტირის და გაზომვის ინსტრუმენტს. მას აქვს შეფასების სამი განზომილება:

პირველი განზომილება ასახავს ქვეყნის შესაძლებლობებს პროდუქციის წარმოებისა (MVapc) და ექსპორტის კუთხით (MXpc). ამ განზომილებების ინდიკატორებია: ერთ სულ მოსახლეზე მწარმოებლურობის დამატებითი ღირებულება (MHVAsh) და წარმოები პროდუქციის ექსპორტი ერთ სულ მოსახლეზე (MVAsh).

მეორე განზომილება მოიცავს ქვეყნის ტექნოლოგიურ სიღრმეს და პროგრესს, რომლის დროსაც გამოიყენება მაღალგანვითარებულ ტექნოლოგიური მწარმოებლების წილი მთლიანი წარმოების დამატებითი ღირებულებაში (MHXsh), ასევე ასეთი პროდუქციის წილი მთლიან ექსპორტში (MXsh).

მესამე განზომილება ასახავს ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას გლობალურ დონეზე და ქვეყნის მსოფლიო მწარმოებლურობაზე, რომლის დროსაც გამოიყენება როგორც ქვეყნის მწარმოებლურობის დამატებითი ღირებულების წილი მსოფლიო მასშტაბით სუბ-ინდიკატორში (ImWMT), ასევე მსოფლიო მასშტაბით წარმოები პროდუქციის ვაჭრობის საერთო მოცულობაში წილით (ImWMT).

ინდუსტრიული სექტორის წინაპირობა არის სოფლის მეურნეობა. ეროვნული მეურნეობის განვითარების ერთ-ერთი ძირითადი საკითხია ინდუსტრიული სექტორის და სოფლის მეურნეობის კავშირი, რაც გადამამუშავებელ ინდუსტრიაში აისახება. შესაბამისად საქართველოში ინდუსტრიული პოლიტიკური ინსტიტუტები როგორიცაა „ანარმოე საქართველოში“, „საპარტნიორო ფონდი“ და „საქართველოს ინდუსტრიული განვითარების ჯგუფი“ მთელ რიგ ღონისძიებებს ატარებენ ინდუსტრიული სექტორის ხელშესაწყობად.

სახელმწიფო პროექტის „ანარმოე საქართველოში“ პრიორიტეტია ინდუსტრიული წარმოების ხელშეწყობა საქართველოში. სახელმწიფოს მხრიდან გამოყოფილია 16 მილიონი ლარი, პროგრამა მოიცავს სამი დონის ჩარევას. ესენია:

- ✓ ფინანსური ხელშეწყობა;
- ✓ ინფრასტრუქტურული მხარდაჭერა;
- ✓ საკონსულტაციო დახმარება;

ფინანსური დახმარება გულისხმობს კრედიტის თანადაფინანსებას და გირაოს კრედიტის მოცულობის არაუმეტეს 30%-ისა 2-4 წლის განმავლობაში. ინფრასტრუქტურულ დახმარებაში მოიაზრება სახელმწიფოს ხელში არსებული უძრავი ქონების უსასყიდლოდ გადაცემა, ხოლო საკონსულტაციო მომსახურება გულისხმობს ორგანიზაციულ და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მხარდაჭერას. ჰპრო-

გრამის მოთხოვნას წარმოადგენს დაფინანსების შედეგად ახალი საწარმოების შექმნა.

პროგრამა „ანარმოე საქართველოს“ ფარგლებში დაფინანსებულია 15 კომპანია და შექმნილია 470 სამუშაო ადგილი. ამასთან მისი მხარდაჭერით მაკდონალდსის ლოჯისტიკურ ცენტრში დაინერგა სალათის ხაზი, გაკეთდა სამი თანამედროვე ტიპის სამაცივრე მეურნეობა კახეთში. შპს „ჯი-არ-სი“ ქუთაისში არაძვირფასი ლითონების და მათი ნაწარმის მწარმოებელ საწარმოს გახსნის. ის „ანარმოე საქართველოში“ სახელმწიფო პროგრამის ერთ-ერთი პირველი ბენეფიციარია. ეს კომპანია რუსთაველი სენდვიჩ-პანელების და დამატებული პანელების წარმოებასაც ახორციელებს. ასევე „ანარმოე საქართველოს“ ფარგლებში თბილისში I-ლი ახალი საფეიქრო საწარმო აშენდება. სახელმწიფო პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“ 231 პროექტია მხარდაჭერილი და დასაქმებულია 10311 ადამიანი.

მესამე მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი არის ინდუსტრიული განვითარების ჯგუფი, რომელიც შეიქმნა 2014 წელს ინდუსტრიული განვითარების პროექტების შესაქმნელად. ინდუსტრიული განვითარების ჯგუფის სამუშაო ეყრდნობა სამ ძირითად პრინციპს: დივერსიფიცირებული ეკონომიკის შექმნას, პროდუქტების წარმოების და საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიკაციას. ასევე მის მიზანს წარმოადგენს შეასრულოს მაკოორდინირებელი ორგანოს როლი ისეთ უწყებებს შორის, როგორიცაა საპარტნიორო ფონდი, მწარმოების განვითარების სააგენტო და ექსპორტის ხელშეწყობის სააგენტო.

ასევე აღსანიშნავია, საქართველოს ინოვაციები და ტექნოლოგიების განვითარების სააგენტო. ის ორიენტირებულია ინოვაციური მწარმოების კომერციალიზაციაზე, ამასთან ეს სააგენტო მუშაობს ტექნოლოგიური პარკის პროექტზე, სადაც განთავსებული იქნება უახლესი ლაბორატორიები.

ინდუსტრიული განვითარების ჯგუფის წარმომადგენლები ასახელებენ რამდენიმე პრობლემას, რომელიც ხელს უშლის საქართველოს ინდუსტრიულ განვითარებას. მათ შორის საყურადღებოა ინდუსტრიულ პოლიტიკაზე პასუხისმგებელ უწყებებს შორის კოორდინაციის ნაკლებობა, ბიუროკრატიული იზოლაციონიზმი და ოპორტუნიზმი, ხარისხის კონტროლის და ლიცენზირების მექანიზმების არაეფექტური მუშაობა. ინდუსტრიული პოლიტიკის გატარების ერთ-ერთ მთავარ პირობას წარმოადგენს სახელმწიფოს მხრიდან განათლების და კვლევის დაფინანსება. მეცნიერების და განათლების დაფინანსება მშპ-სა და ბიუჯეტში სულ მცირე უნდა გაუთანაბრდეს განვითარებული ქვეყნების საშუალო მაჩვენებელს. ამასთან, აუცილებელია ინოვაციების გადადინების ხელშეწყობის სტრატეგიის შექმნა, რაც ხელს შეუწყობს დამატებით რესურსებზე წვდომას განვითარებისათვის. როგორც ცნობილია, 2014 წლიდან ამოქმედდა ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო სივრცის შექმნის შეს-

ახეხე ხელშეკრულება (DCFTA), რომელიც საქართველოში წარმოებული პროდუქციის და მომსახურების სექტორისათვის ხსნის ევროკავშირის ბაზარს. თვით ეს ბაზარი, რომელიც აერთიანებს 28 ქვეყანას და 500 მილიონზე მეტ მომხმარებელს, გვევლინება როგორც სტაბილური ბაზარი დისტრიბუციის გამართული ქსელით, სურსათზე მზარდი ფასებით და ნატურალურ პროდუქტებზე მოთხოვნით. საქართველოს ამ მხრივ საკმაოდ კარგი პოტენციალი აქვს. დიდია გადამამუშავებელი ხილისა და ბოსტნეულის იმ სახეობების იპორტის მაჩვენებელი, რომელიც საქართველოში იწარმოება ევროკავშირის ისეთ ქვეყნებს შორის როგორცაა: პოლანდია, გერმანია, ბელგია. (DCFTA) ითვალისწინებს საბაჟო ტარიფებისა და კვოტების ეტაპობრივ გაუქმებას. უტარიფო და ტექნიკური შეზღუდვებისგან თავისუფალი ვაჭრობა ხელს შეუწყობს საქართველოში წარმოებული პროდუქციის საექსპორტო პოტენციალის ზრდას ევროკავშირის ქვეყნებში და შესაბამისად ეკონომიკურ ზრდას საქართველოში. კომპანიებს, რომლებსაც სურთ საქართველოდან ევროკავშირში სურსათის ექსპორტი, მოუწევთ უვნებლობის საკმაოდ მაღალი სტანდარტების გათვალისწინება. ამისთვის მათ კარგად უნდა შეისწავლონ კონკრეტული პროდუქტის მიმართ არსებული მოთხოვნები. საქართველოს აქვს შესაძლებლობა, რომ ეკოლოგიურად სუფთა გარემოში, ნაკლები ქიმიური საშუალებების გამოყენებით მოყვანილი პროდუქტები აწარმოოს. საქართველომ და ევროკავშირმა თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებაში შეიტანეს დიაგონალური კუმულაციის პრინციპი, რომელიც მოიცავს საქართველოსა და თურქეთს, რომლის მიხედვითაც ქართული კომპანიები საქონლის წარმოებაში გამოიყენებენ თურქულ ნედლეულს. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ სტაბილური და მტკიცე ინდუსტრიული კონკურენცია ეყრდნობა მაღალ ტექნოლოგიებს, განათლების მაღალ დონეს, მოწინავე ინფრასტრუქტურას. ინდუსტრიის საფუძველს, ხომ ექსპორტისკენ მიმართული ვაჭრობა წარმოადგენს. როგორც ჰარვარდის პოლიტიკური ეკონომიის პროფესორი დანი როდრიკი აღნიშნავს: „ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის ძირითადი ინსტრუმენტი საჯარო და კერძო სექტორს შორის მუდმივად მიმდინარე დიალოგია (Public-Private Dialogue-PPD). ასეთი დიალოგი კი საბოლოოდ მიმართულია კონკრეტული დარგების კოორდინაციის პრობლემების გადასაწყვეტად.“ ამასთან საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ ევროკავშირი საქართველოს ბუნებრივ სავაჭრო პარტნიორად ძალზე მომთხოვნი ბაზრით გვევლინება. კონკურენტუნარიანი სექტორის განვითარება იმპორტის ჩანაცვლების პოლიტიკით უნდა განხორციელდეს. ხელშემწყობი მექანიზმებით ადგილობრივი მწარმოებლები წარმატებულად შეძლებენ იმპორტის ჩანაცვლებას. ამიტომ მიზანშეწონილია:

- ✓ ფერმერთა მეურნეობებში მარკეტინგული ჯგუფების შექმნა;
- ✓ სასოფლო სამეურნეო სექტორის მხარდამ-

ჭერი დარგების განვითარება;

- ✓ საერთაშორისო საცალო ვაჭრობის კომპანიების შექმნა და ადგილობრივი დაინტესებული მექანიზმების ფორმირება;
- ✓ სურსათის უვნებლობის ჰარმონიზაცია მსოფლიო მოთხოვნების შესაბამისად;
- ✓ გადამამუშავების გაუმჯობესება ბაზრის საინფორმაციო სისტემის შექმნა;

გლობალიზაციის პირობებში საქართველოს ინდუსტრიული სექტორის განვითარების მთავარ პირობას წარმოადგენს სახელმწიფოს მხრიდან მაღალტექნოლოგიური და ცოდნატევადი დარგების ხელშეწყობა სახელმწიფო პროგრამებთან ერთად, რომელთა განხორციელებაც უნდა მოხდეს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების საშუალებით, სუბსიდირებული ფასის მეშვეობით. უაღრესად მნიშვნელოვანია ადგილობრივი სურსათით მოსახლეობის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების დონის ამაღლება. ასევე, საქართველოს მთავრობამ ხელი უნდა შეუწყოს ბიზნეს ინკუბატორების ჩამოყალიბებას, სადაც მოხდება პოტენციური მენარმეების უნარების განვითარება. საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს, რომ აქცენტი უნდა გაკეთდეს ადგილობრივ გადამამუშავებელ ინდუსტრიაზე, რაც მეტ დამატებით ღირებულებას შექმნის ეკონომიკაში და ჩაანაცვლებს იმპორტირებულ პროდუქტებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს ინდუსტრიული პოლიტიკის გამოწვევები, CHALLENGES FOR INDUSTRIAL POLICY IN GEORGIA 2016.
2. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, საქართველო 2020. <https://napr.gov.ge>
3. საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წლიური ანგარიში 2016.
4. ხარაიშვილი ე., კონკურენციისა და კონკურენტუნარიანობის პრობლემები საქართველოში აგრო სასურსათო სექტორში, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი 2011.
5. DCFTA-ის მოთხოვნები პირველადი წარმოებისათვის გზამკვლევი 2015.
6. EASTERN EUROPE AND CENTRAL ASIA AGRO-INDUSTRY DEVELOPMENT COUNTRY BRIEF 2014 GEORGIA. Agro-industry outlook and performance.
7. Industrial Development report 2016. The role of Technology and Innovations in Inclusive and Sustainable Industrial Development UNIDO. The industrial competitiveness of nations by industrial comparator. Page 202-208.
8. www.bfm.ge
9. www.Aagronews.ge